

*На всех вершинах –
Покой.
В лесу, в долинах
Ни одной
Не дрогнет черты:
Птицы спят в молчанье бора,
Подожди только: скоро
Уснешь и ты.*

Зрозуміло, машинний переклад в царині поезії безсилий та й непотрібний.

Висновок. Текст незнайомою мовою залишається текстом, але без дискурсу. Навпаки, невербальне мислення (шахи, математика, музика) володіє дискурсом, хоча не може вважатися повноцінним текстом. Тексти зі значною часткою образності мають ширший дискурс (насамперед, поезія). Тексти вузькотехнічні мають вузький дискурс, що залежить від їхньої вузькофаховості, структури речень, насиченості однозначними термінологічними одиницями. Саме наявність об'ємного дискурсу не дає можливості (а, можливо, ніколи й не дасть) застосовувати автоматизований переклад текстів. Якісний переклад таких текстів залежить від вміння талановитого перекладача сприймати, знаходити і декодувати образну інформацію.

Список використаної літератури

1. Бацевич Ф. С. Нариси з комунікативної лінгвістики / Ф. С. Бацевич. – Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. – 281 с.
2. Гришулин А. Л. Исследовательские аспекты текстологии / А. Л. Гришулин. – М. : Наследие, 1998. – 413 с.
3. Кияк Т. Р. Перекладознавство (німецько-український напрям) / Т. Р. Кияк, А. М. Науменко, О. Ф. Огуй. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2008. – 542 с.
4. Кияк Т. Р. Українські переклади «Нічної пісні мандрівника» Й. В. Гете (кількісні оцінки якості) / Т. Р. Кияк. – Кіровоград : РВВ «КДПУ імені Винниченка», 2009. – Вип. 84 (4). – С. 92–97. – (Серія «Наукові записки – філологічні науки»).
5. Приходько А. М. Концепт і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики / А. М. Приходько. – Запоріжжя : Прем'єр, 2008. – 330 с.
6. Сидоров Е. В. Онтология дискурса / Е. В. Сидоров. – М. : Кн. дом «Либроком», 2009. – 232 с.
7. Тураев С. В. Комментарии / С. В. Тураев // Гете И. В. Избранное / И. В. Гете. – М. : Детич, 1963. – 670 с.
8. Финкель А. М. Ночная песнь странника Гете в русских переводах (Цит. за: О. М. Фінкель – забутий теоретик українського перекладознавства : зб. вибр. пр. [Л. М. Черноватий та ін.]. – Вінниця : Нова кн., 2007. – С. 326–354).
9. Wodak R. Disorders of Discourse / R. Wodak. – London : Longman, 1966. – 200 p.

Статтю подано до редколегії
21.03.2012 р.

УДК 82.091:821.161.2

А. М. Кучера – кандидат філологічних наук Державного вищого навчального закладу «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»;
Н. М. Лацик – старший викладач Державного вищого навчального закладу «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Переклад у межах порівняльного літературознавства. Поезії В. Гюго в перекладі В. Щурата

*Роботу виконана на кафедрі іноземних мов
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
ім. В. Стефаника»*

Статтю присвячено компаративістським аспектам художнього перекладу, проаналізовано переклади поезій Віктора Гюго Василем Щуратом.

Ключові слова: літературознавство, художній переклад, компаративістика, поезія.

© Кучера А. М., Лацик Н. М., 2012

Кучера А. Н., Лашик Н. М. Перевод в рамках сравнительного литературоведения. Поэзии В. Гюго в переводе В. Щурата. Стаття посвящена компаративистским аспектам художественного перевода. Анализується переклад поезії Віктора Гюго Васи́лем Щуратом.

Ключевые слова: литературоведение, художественный перевод, компаративистика, поэзия.

Kuchera A. M., Lashchyk N. M. Translation in the Comparative Literature. Poetry of Victor Hugo Translated by Basil Schurat. The article is devoted comparative aspects in fiction literature's translation, the analysis of poetry Victor Hugo Basil Schurat

Key words: literary studies, fiction translation, comparacy, poetry.

Постановка наукової проблеми та її значення. Сучасному літературознавству притаманне розмаїття поглядів та співіснування різних течій, напрямів, шкіл. Причини виникнення, розвитку та занепаду різних теорій зумовлюють особливе зацікавлення. Потрібно осмислити специфіку літературознавчих проблем і визначити напрям розвитку літературного процесу загалом. Актуальність цього дослідження зумовлена різними поглядами на проблему перекладу в сучасному порівняльному літературознавстві. На основі поданого порівняльного аналізу перекладених В. Щуратом поезій В. Гюго та його власних віршів досліджуємо максимальну наближеність перекладених творів до оригіналу.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Літературознавча компаративістика належить до методологій, важливих не лише для української науки. Із другої половини XIX ст. порівняльно-історичний метод активно застосовують науковці різних країн. Він дав змогу дослідникам краще пізнати письменство своєї країни, оскільки його специфічні риси особливо чітко виявлялися у порівнянні з літературами інших народів.

Теоретичною основою для розгляду перекладу в межах порівняльного літературознавства стали дослідження Д. Дюришина, який указував на особливу роль перекладів для дослідження міжлітературного процесу, виходячи з того, що «художній переклад є одним з найбільш наочних проявів міжлітературної взаємодії» [6]. У цьому він вбачав онтологічну сутність перекладу, оскільки, виступаючи продуктом міжлітературної комунікації, він у той же час багато в чому обумовлює і визначає саму міжлітературну комунікацію [6, 129].

Дослідники, які репрезентували українське порівняльне літературознавство, досягли певних успіхів. У працях О. Білецького проявилось характерне прагнення прочитати кращі досягнення українського письменства в широких контекстах європейської та світової літератур [2].

Публікації, що побачили світ упродовж останнього десятиліття, визначають пріоритети сучасних компаративних досліджень.

Автори першого підручника з порівняльного літературознавства в Україні М. Ільницький і В. Будний виокремлюють питання про співвідношення компаративістики, теорії та історії літератури. Вони визначають проміжне місце для компаративістики між цими спорідненими галузями. Дослідники дійшли висновку: «Порівняльне літературознавство найближче підходить до завдань, які стоять перед теорією літератури» [7, 12]. З іншого боку, це підтверджує чітку позицію щодо визнання компаративістики самостійною наукою попри спроби обмежити її межами чистої теорії чи історії літературного процесу.

Д. Наливайко, оцінюючи здобутки сучасної літературної компаративістики, визначив як найприкметнішу її ознаку «фронтальне звернення до концептів і методів сучасного літературознавства» [12, 23], герменевтики, рецептивної естетики, інтертекстуальності, культурної антропології (зокрема у розвитку етноімагологічних студій, національної і культурної ідентичності, вирішенні проблеми свого/іншого) та постколоніальних студій.

Компаративістика не була і не є «підсобною» силою при висвітленні літератури. Адріано Маріно вважає її активною «ідеологією», «системою ідей, зреалізованих в історії літератури» [10, 225]. Активне використання мобільних, гнучких порівняльних підходів на сучасному етапі дає змогу зробити такий висновок: їхня перспективність не підлягає сумніву. Компаративістика виробила власну парадигму, що вибудована на нових теоретико-методологічних засадах. Вона урізноманітнює завдання й напрями історико-літературних досліджень.

У статті «Художній переклад як проблема компаративістики» З. Лановик обстоює думку, що «як посередник (media) у міжнаціональному та міжлітературному спілкуванні він (переклад. – Л. Н.) належить до сфери прикладної компаративістики» [8, 257]. Водночас авторка слушно зауважує, що

«навіть у цій окремій сфері феномен перекладу виявляється у різних аспектах» [8]. Дослідниця виокремлює проблему ролі перекладу в міжлітературному спілкуванні, рецепції перекладеного твору в системі інших історичних реалій, дискурсивних практик, контексту, підтексту, літературного дискурсу художнього твору, інтертекстуальності в перекладі.

Дослідниця називає два аспекти дослідження, які постають перед компаративістикою: порівняння оригіналу з перекладом та рецепція твору в іншомовному середовищі. Останнє, на наш погляд, можна доповнити вивченням впливу текстів, що обирає перекладач, на його власну творчість. Це узгоджується з проблемою інтертекстуальності, яка в цьому разі чітко окреслює коло читання автора і формує уявлення дослідників про претексти.

Серед низки праць про компаративні аспекти художнього перекладу важливе місце посідає монографія Мар'яни Лановик «Теорія відносності художнього перекладу: літературознавчі проєкції» [9]. Авторка М. вважає, що перекладознавство «неадаптоване» до новітніх літературознавчих напрямів та підходів, зокрема архетипної критики, психоаналізу, феноменології, літературознавчого ірраціоналізму. «Ми намагатимемось фіксувати поліфонізм гетерогенних поглядів і підходів до проблем художнього перекладу, які хоча й нерівноцінні у своїй продуктивності, проте разом виявляють системну картину досліджуваного явища, репрезентують різні його грані» [9, 19]. Аналізуючи різні теорії, авторка ставить перекладознавче дослідження на твердий ґрунт літературної теорії завдяки гнучким підходам до напрацьованого в цій галузі і лінгвістами, і літературознавцями. Ключовою, на її переконання, є «сфера інтерпретації», «синтез різних підходів та спільних зусиль... багатьох наукових сфер». «Як підтверджує наше дослідження, – пише М. Лановик, – різні підходи пропонують різні модальності продукування та рецепції значень і цінностей, різний статус подібних чи суміжних ідей, ... усі вони по-своєму розглядають саму природу тексту/твору, як і причини цих трансформацій» [9, 401]. Авторка розуміє переклад як «проблему світоглядну, що охоплює усі сфери людського буття». «Кінцева мета» – це переклад, що максимально наближений до оригіналу, перекладознавчі проблеми здобувають своє первісне розв'язання на теоретичному рівні, а талант перекладача їх реалізує.

У статті «Літературознавча компаративістика та перекладознавство: дотичність, перетини, колізії» Р. Гром'як аналізує можливі точки перетину перекладознавчого й компаративістичного дослідження тексту та робить висновок, що «перекладознавці, які зважають на весь комплекс проблем, пов'язаних із міжлітературною рецепцією, правильно ставлять і питання, що належать до компетенції класичної компаративістики» [4, 58], однак відзначає, що «на жаль, рідко хто з перекладознавців посутньо враховує літературознавство в повному обсязі, а компаративістику зокрема» [4, 51]. За умови перетину інтересів і професійних практик перекладознавця і компаративіста Р. Гром'як наголошує на існуванні істотних відмінностей, серед яких основними виступають засоби вербалізації їхніх дискурсів. Таким чином, стаття підсумовує досвід компаративістських та перекладознавчих розвідок останніх десятиліть в Україні, наголошуючи на тому, що кооперація, координація зусиль різних фахівців конче потрібна. Звісно, при усвідомленні різних спонук, неоднакових можливостей і засобів [4, 58].

Компаративістський дискурс, уважає Р. Гром'як, «розгортається як діалог, інтеракція міжнаціональних чинників», що в галузі історико-літературних досліджень «втілюється в “тіло” із цитат, переказу фабул, зіставлення “вічних образів”, “традиційних мотивів”», і, натомість, «наче вивільняється, підносячись до екзистенціально-духовних сутностей, які за потреби чи нагоди можуть будь-коли повернутися в “тіло” у сфері теоретичної компаративістики». Саме дискурсивний статус компаративістського висловлювання дає йому можливість утриматись, на думку вченого, у сфері літературознавства і підтримувати естетичну комунікацію з приводу літератури саме як мистецтва слова [3, 30].

Міжлітературні зв'язки й відношення – власне предмет компаративістики – складають не лише передумову для виникнення й розвитку перекладацької діяльності, а й зумовлюють її характер.

У світовому порівняльному літературознавстві виокремлюють чотири головні сфери досліджень: впливи та аналогії, течії та напрями, жанри та форми, мотиви, типи та теми. Осмислюючи переклад як прояв міжлітературної комунікації, джерело ідейно-тематичного й жанрово-стильового збагачення літератури-реципієнта, стимул самобутнього літературного розвитку, теоретична компаративістика накреслює різні аспекти дослідження: від порівняння оригіналу з перекладом до рецептивного вивчення твору в іонаціональному контексті.

Осмислення перекладу як наукової проблеми літературно-критичної думки набуває особливої ваги насамперед стосовно періодів літературного розвитку, для яких переклад відіграв принципово важливе значення. Історія світового літературного процесу вказує передусім на етапи становлення національних літератур, а також їх подальшого поступу на шляху входження у світовий контекст, коли переклад постає дієвим засобом розвитку мови, багатим джерелом ідей, тем, образів, могутнім стимулом для оригінальної творчості. Таким чином, переклад органічно «вписується» в контекст літератури-реципієнта, поповнюючи її потенціал, сприяючи розширенню меж власної літератури у світовому культурному процесі.

Цю думку промовисто підтверджує український художній переклад XIX ст., який на ґрунті, підготовленому попередньою літературною епохою, виявився органічною частиною літературної творчості, імпульсом її розвитку (Павло Грабовський, Борис Грінченко, П. Куліш, М. Павлик, Олена Пчілка, М. Старицький, І. Франко, Леся Українка, В. Щурат).

В. Щурат (1871–1948) – поет, перекладач, літературознавець, учений, публіцист, історик літератури і фольклорист. Щоб уявити собі масштабність перекладацької спадщини В. Щурата, достатньо сказати, що він переклав переважно з першотворів 160 авторів. Його перекладацьку працю можна порівняти хіба що з проробленою на цій ниві І. Франком.

Успіх перекладу твору може бути забезпечений лише багатогранною підготовкою обдарованого перекладача. Глибоке знання мов, широка літературознавча, філософська, історична ерудиція – все це потрібно для повноцінної перекладацької праці. Ці риси були притаманні В. Щурату.

У 1903 р. у Львові вийшла друком книга «Поезія XIX віку». Через складні видавничі та фінансові обставини було видано тільки першу частину першого тому з перекладами з романських літератур: французької, румунської та італійської.

Ми розглянемо тільки перекладені В. Щуратом поезії глави французького романтизму, одного з класиків світової літератури XIX ст. Віктора Гюґо.

«Патетичність, зворушена піднесеність творів В. Гюґо, їх своєрідна мстлива злість на тогочасну владу Франції приваблювали до них політично небайдужих українських читачів. Домінантою багатьох його заборонених книг був заклик до християнського милосердя та всепрощення, відміни смертної кари, відмови від воєн, надання усіх громадянських прав жінкам, пригніченим народам, що не імпонувало імперським амбіціям царату», – пише В. Матвійшин у дослідженні «Український літературний європеїзм» [11, 213].

Перекладені В. Щуратом поезії В. Гюґо заслуговують на увагу щодо адекватної передачі засобами української мови, вони цілком відповідали мовно-літературним вимогам. Однак тенденційно відібрані переклади В. Щурата не дають правильного уявлення про ідейну сторону поетичного доробку В. Гюґо: п'ять перекладів із шести – твори з релігійним забарвленням («Христос у Вітанії», «Розмова з нуждарем», «Вибір», «Вечором», «Дитино! Будь я цар...»).

Загалом поезія займає чимале місце в літературній спадщині В. Гюґо. Характерною особливістю його поезії є поєднання романтичного ліризму із загостреним громадянським почуттям.

В. Щурат відіграв значну роль в ознайомленні українських читачів із доробком французького поета. У короткій довідці про В. Гюґо В. Щурат пише: «Поверховий обсерватор, слабкий психолог, на все вражливий, змінний в переконаннях, недорівняний артист у формі вислову часто аж надто бомбастичного – от В. Гюґо, що всіма тими прикметами ілюструє пересічну Францію XIX віку. Лежить у тих прикметах вся сила і популярність поета, але і неміч» [13, 13].

Слід зазначити, що В. Щурат адекватно відтворив поезії В. Гюґо засобами українського віршування. У перекладених Щуратом віршах із ранніх збірок В. Гюґо подекуди виявилися ліберально-філантропічні ілюзії автора. Так, у вірші «Розмова з нуждарем» В. Гюґо показав, як під впливом милосердя священника злидар повірив в існування Бога.

Чому В. Щурат відібрав для перекладу поезії В. Гюґо релігійного змісту? Можливо через те, що йому близькою була ця тема, адже в перекладача були власні вірші на релігійні мотиви – поетичний молитовник «Із глибини возвах» (63 поезії) та збірка «Вибір пісень» (21 релігійна пісня). Релігійна поезія В. Щурата – органічна частина творчості поета, продовження його особистої лірики.

У вірші «Христос у Вітанії» (у Гюґо «Première rencontre du Christ avec le tombeau») йдеться про чудесне повернення до життя померлого Лазаря, про віру в божественну силу, про просвітлення душі людини.

Il disait: – Qui me suit, aux anges est pareil.
Quand un homme a marché tout le jour au soleil
Dans un chemin sans puits et sans hotellerie,
S'il ne croit pas, quand vient le soir, il pleure, il crie;
Il est las; sur la terre il tombe haletant.
S'il croit en moi, qu'il prie, il peut au même instant
Continuer sa route avec des forces triples [14, 74].

В. Щурат переклав ці рядки так:

Він мовив: «Хто зі мною, Бог єму опіка.
Коли в дорозі спрага томить чоловіка,
коли єго в пустини жар палить без міри,
він жаль відчує в серці, скоро збувся віри.
До злиднів не звикши, він паде в розпуку.
Коли ж повірив щиро у мою науку,
Вперед піду, забувши всяке лихо враже» [13, 15].

Із цих рядків видно, що Ісусове Серце щире і чутливе. Христос дуже любив Лазаря, тому звачивши на сльози сестер, воскресив його.

У своїх «Євангельських образках» В. Щурат, як і В. Гюго, використав мотиви з молитовників, його образки на євангельські мотиви є немовби віршованими переказами євангельських подій без жодних авторових додатків. Основними мотивами того незвичайного молитовника є шукання потіхи й розради в смутку, плачі та горі. Згадка про журбу, життєві незгоди й сльози є дуже частими в цих поезіях. Центральною поезією, довкола якої гуртуються всі інші в тій збірці, є «Молитва о просвічення душі».

В. Щурат і в перекладах, і своїх «Євангельських образках» говорить про серце, душу, духа, мрії, надії, життя, відраду, волю, спокій, не конкретизуючи тих понять. Але там, де поет конкретизує такі поняття, маємо влучно дібрані образи – передовсім порівняння й метафори. Ось кілька метафор: *дух корився, серцем радіти, печаль з души здійми*. Краще підібрані порівняння: *вінець терпіння мов корону носитиме на скроні; душу мою піднімав на крилах молитви до Тебе; моя душа як ніч без зір*.

Є багато порівнянь природи: покірний дух так паде, *«як той птах, що надломив вже крила»*; серце б'ється для Бога *«як лелея водна пнеться до сонця, хоч в багні коріння»*.

В обох Щуратових збірках є багато епітетів: *безоглядний удар, студене серце, любов твоя могуття, серце горде, серця плачем кривавим, кров холодна, уста хорі, каяття глибоке* та ін. Майже всі епітети емоційно сильні й свіжі, вони виражають неспокій, боротьбу, бунт душі.

В. Щурат переклав вірш В. Гюго «Вибір». Автор починає вірш такими словами:

Я бачив Смерть і Ганьбу. Разом бігли обі
пустинею, де сумно так було як в гробі [13, 19].

Смерть їхала на чорному коні з запалими очима, а з коня у Ганьби падало шматками тіло. Ганьба запропонувала авторові розкіш і дорогу до раю.

А потім Смерть озвалась: «Через пекло муки
шляхами жертв до гробу путника проваджу.
Я обов'язком звуся» [13, 20].

Автор пішов зі Смертю. І з того дня в пустині, де крізь тьму і тривогу проблискує лиш Бог їм, ідуть вони разом.

Важкі поетові душевні роздуми виражені В. Щуратом у його молитовнику. Християнський світогляд з'єднав він із суто особистими почуттями і з життям власного народу.

Темі щастя, темі дитини присвячений вірш В. Гюго «Дитино – будь я цар...». Сам факт існування дітей у світі ніби є оправданням самого світу. В дитині втілена наївність, щирість, душевна чистота. У світі ніхто, крім дітей, не вміє так усміхатися, діти ще не вміють обдурювати, їхні руки ще не торкнулися бруду. Дитина захоплює і своєю невинністю, і своєю веселістю, і тим, що в її душі живе довіра до навколишнього світу. Дитина – центр існування. Автор, будучи царем, усе на світі

віддав би лише за один дитячий погляд. А якби був Богом, то віддав би небо, землю, океани, простір і вічність за «поцілуй один».

В. Щурат вдало передав почуття автора, адже душа поета наповнюється щастям, як тільки туди вступає дитина. Разом із дитиною у свідомість поета приходять не тільки радість, а й краса навколишнього світу.

Темі молитви і праці В. Гюго присвятив вірш «Вечором». «Смеркає, на “Ave” з церкви дзвонять, з кузні чути молот». Робітник на ковальні, а Господь на дзвоні творять однакову справу.

В. Щурат так передає розуміння буття:

Два звуки і два світла – все-ж є в них готово.
На всяк сумнів життя в них все є правди слово.
Бо вказують, яку ціль вибрати пристало:
«Молися!» – кажуть дзвони, а «трудись!» – ковало [13, 20].

Гюго по-своєму трактує розуміння молитви. Вона спрямована на досягнення щастя всіх людей. Та як без праці, так і без молитви людина не може жити, вона повинна задовольняти свої і фізичні, і духовні потреби, без цього неможливе людське існування. Уявлення про те, що гармонійне майбутнє, яке очікує людство, знаходиться ще в сутінках, породжує у В. Гюго песимістичні настрої.

І в перекладах поезій В. Гюго, і у своїх власних поезіях В. Щурат проводить думку, що людині підвласні простір, влада, корона, слава, перемога. Водночас вони підвладні тільки Богу, людині невідомо, що Бог для неї готує. Завтра – це блискавка в повній темряві, це набат, що б'є на дзвіниціях.

Висновки. Однак хоча переклади «старіють» завжди швидше, ніж оригінали, жодна культура не в змозі обійтися без них, адже переклад є таким самим продуктом художнього мистецтва, як і першотвір. Передавання чужомовної художньої творчості різних віків і народів рідною мовою збагачує душу цілої нації, будує міст розуміння між народами, різними поколіннями.

Отже, на сьогоднішній день поміркованим може вважатися підхід до вивчення перекладу певною дисципліною, у тому числі й компаративістикою, у межах власної компетенції та з одночасним урахуванням напрацювань суміжних галузей науки, тобто започатковується і культивується своєрідний інтегративний підхід до вивчення перекладних текстів. Подібна тенденція характеризує стан сучасної науки в цілому, що тягнє до багатоаспектності, до проведення досліджень на межі різних наук.

Список використаної літератури

1. Білецький Л. Т. Основи української літературно-наукової критики / Л. Т. Білецький ; [упоряд., авт. передм. і примі. М. М. Ільницький]. – К. : Либідь, 1999.
2. Білецький О. Українська література серед інших літератур світу // Білецький О. Від давнини до сучасності. Вибрані твори. В 2 т. Т. 2 / О. Білецький. – К. : Вища шк., 1960. – С. 381–426.
3. Гром'як Р. Літературна рецепція в компаративістичних студіях / Р. Гром'як // Слово і час. – 2002. – № 2. – С. 26–30.
4. Гром'як Р. Літературознавча компаративістика та перекладознавство: дотичність, перетини, колізії / Р. Гром'як // Слово і час. – 2002. – № 8. – С. 49–58.
5. Драгоманов М. П. Літературно-публіцистичні праці. У 2 т. Т. 1 / М. П. Драгоманов. – К. : Наук. думка, 1970. – 531 с.
6. Дюришин Д. Теория сравнительного изучения литературы : [пер. со словац.] / Д. Дюришин. – М. : Прогресс, 1979. – 320 с.
7. Ільницький М. Порівняльне літературознавство : навч. посіб. У 2 ч. Ч. 1 : Лекційний курс / М. Ільницький, М. Будний. – Львів : ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2007. – 280 с.
8. Лановик З. Художній переклад як проблема компаративістики / З. Лановик // Літературознавча компаративістика : навч. посіб. / ред. Р. Т. Гром'як, І. В. Папуша. – Тернопіль : РВВ ТДПУ, 2002. – С. 256–272.
9. Лановик М. Теорія відносності художнього перекладу: літературознавчі проєкції / М. Лановик. – Тернопіль : РВВ ТНПУ, 2006. – 470 с.
10. Маріно А. Компаративістська «поетика» / А. Маріно // Сучасна літературна компаративістика: стратегії і методи. Антологія / за ред. Д. Наливайка. – К. : ВД «Києво-Могилянська академія», 2009. – С. 220–241.
11. Матвіїшин В. Г. Український літературний європеїзм [Текст] : монографія / В. Г. Матвіїшин. – К. : Академія, 2009. – 264 с.

12. Наливайко Д. Сучасне порівняльне літературознавство як третій етап наукової компаративістики / Д. Наливайко // Той, хто віродив Могилянку. – К. : ВД «Києво-Могилянська академія», 2009. – С. 407–424.
13. Щурат В. Г. Поезиз XIX віку / В. Г. Щурат. – Львів : Вид. К. Студинського, накладом А. Хайнацького, 1903. – Ч. I. – 96 с.
14. Hugo V. Oeuvres complètes. Poésie. La légende des sciècles. – Paris : J. Hetzel TC, A. Quantin, 1883. – Vol. 2. – 375 p. ; Vol. 7. – 362 p.

Статтю подано до редколегії
19.03.2012 р.

УДК 81'255.4'373.7=112.2=161.2

Н. С. Лалаян – кандидат філологічних наук, асистент
Інституту філології Київського національного
університету імені Тараса Шевченка

Фразеологічні труднощі художнього перекладу (на матеріалі роману Ю. Це «Орли та янголи»)

*Роботу виконано на кафедрі теорії та практики
перекладу КНУ ім. Т. Шевченка*

У статті досліджено питання відтворення фразеологічних засобів оригіналу як однієї з найскладніших проблем художнього перекладу; проаналізовано основні способи перекладу німецьких фразеологічних одиниць, ужитих у романі Ю. Це «Орли та янголи», українською мовою.

Ключові слова: художній переклад, фразеологічна одиниця, способи перекладу.

Лалаян Н. С. Фразеологические трудности художественного перевода (на материале романа Ю. Це «Орлы и ангелы»). В статье исследуются вопрос перевода фразеологических средств оригинала как одной из наиболее сложных проблем художественного перевода; анализируются основные способы перевода немецких фразеологических единиц, использованных в романе Ю. Це «Орлы и ангелы», на украинский язык.

Ключевые слова: художественный перевод, фразеологическая единица, способы перевода.

Lalaian N. S. Phraseological Difficulties of Literary Translation (at the Novel of Y. Tse «Eagles and Angels»). The article focuses on the translation of original phraseological units as one of the most difficult problems of literary translation; the main translation ways of German phraseological units used in the translation of the novel of Y. Tse «Eagles and Angels» into Ukrainian are analyzed.

Key words: literary translation, phraseological unit, translation ways.

Постановка наукової проблеми та її значення. Вносячи у художнє мовлення струмись свіжості та оригінальності, фразеологічні одиниці (ФО) надають йому більшої колоритності й естетичної краси, посилюють його пізнавальну цінність, сприяють стислості, потужності опису. Питання перекладу ФО досліджували на матеріалі різних мов С. Влахов, С. Флорин, Р. П. Зорівчак, О. В. Кунін, Н. В. Любчук, О. І. Чередниченко, Е. М. Солодухо та ін. Як справедливо зауважують дослідники, відтворення фразеологічних засобів оригіналу, через їхню образність і експресію, багатозначність і часто алогічність, – одна з найскладніших проблем художнього перекладу [1, 16]. Це твердження пояснюється тим, що кожна ФО є багатоплановою структурою, пов'язаною з національною символікою. Їй притаманна єдність семантики, стилістичного забарвлення та експресії. Щодо комунікативного та художнього змісту, ФО мають предметно-логічні, емоційно-експресивні та функціонально-стилістичні характеристики. Вони є структурно-граматичною єдністю, яка характерна для певної мови. Часто ФО мають рівноцінні відповідники в інших мовах [1, 26].

Мета нашої розвідки – дослідити труднощі художнього перекладу фразеологізмів та проаналізувати основні способи перекладу німецьких фразеологізмів, ужитих у романі відомої німецької письменниці Юлі Це «Орли та янголи», українською мовою.